DAWRA KULTURALI MAL-PORT IL-KBIR (20)

JOSEPH SERRACINO

Fil-kitba tiegħi ta' din il-ġimgħa, bħas-soltu fil-qosor ħafna, se niffoka fuq il-knisja parrokkjali tal-Isla (Bażilka u Santwarju ta' Marija Bambina) – monument tal-Assedju l-Kbir kif tikkonferma l-kitba li tidher minquxa fuq il-faċċata tagħha – **Monumentum VM – Insignis Victoriae – A.D. MDLXV**, u ż-żewġ lapidi kbar tal-irħam inġastati fil-ħajt sewwasew fuq il-bibien laterali tal-Bażilka bl-ismijiet tal-kavallieri li mietu fuq is-swar tal-Isla.

IL-KNISJA PARROKKJALI

Il-parroċċa tal-belt ta' Senglea hi ddedikata lit-twelid tal-Madonna u ħarġet mill-matriċi tal-Birgu fl-1581. Din il-parroċċa ġiet imgħollija b'ġieħ ta' Kolleġġjata Insinji mill-Papa Piju VI fl-24 ta' Mejju 1786 u ngħatat it-titlu ta' Bażilika Minuri mill-Papa Benedittu XV fit-3 ta' Jannar 1921. Il-knisja l-antika li ġġarfet bil-bombi tal-gwerra aktarx inbniet fuq il-pjanta ta' Vittorio Cassar, it-tifel ta' Ġilormu Cassar.

Il-knisja li naraw illum inbniet wara l-gwerra u ġiet ikkonsagrata mill-Arċisqof Mikiel Gonzi fl-24 ta' Awwissu 1957. Din il-knisja li hi meqjusa fost l-iktar knejjes sinjuri ta' pajjiżna, insibu fiha diversi opri sbieħ tad-deheb u fided mill-aktar prezzjużi kif ukoll xogħlijiet mill-isbaħ fl-arti tal-pittura u skultura mill-aqwa artisti Maltin ta' kull żmien. Iżda bla dubju ta' xejn, l-aqwa teżor li jgħożżu bi mħabba kbira s-Sengleani fil-knisja parrokkjali tagħhom hi l-istatwa ta' Marija Bambina, li l-wasla tagħha fl-Isla, kemm jekk wieħed jeħodha fuq sfond tradizzjonali, kif konna nisimgħuha fi tfulitna jew minn dik li hi dokumentata, wieħed jista' jgħid bla tlaqliq li l-wasla tagħha fostna kienet waħda providenzjali. Kif nafu l-istatwa ta' Marija Bambina kienet ġiet ikkurunata fix-Xatt tal-Isla mill-Isqof Mauro Caruana fl-4 ta' Settembru 1921, u fis-sena 1971 jiġifieri 50 sena wara l-Kardinal Lercaro poġġa warda tad-deheb f'riġlejn Maria Bambina, fiż-żmien l-Arċipriet il-Kanonku John Sladden.

Jekk f'nofs is-Seklu Dsatax l-istatwa ta' Marija Bambina ħarġet diversi drabi 'l barra mis-swar ta' din il-belt fortizza f'pellegrinaġġi devoti u ta' penitenza, fosthom għall-irħula 'l bogħod minnha bħal Ħaż-Żabbar u Ħal-Qormi, fil-21 ta' Awwissu tal-1996 (ftit jiem qabel il-75 anniversarju mill-inkurunazzjoni tagħha) din l-istatwa ttieħdet fil-Kon-Katidral ta' San Ġwann fil-Belt Valletta, u wara jumejn ta' ċelebrazzjonijiet solenni reġgħet inġiebet lura fis-Santwarju tagħha f'pellegrinaġġ kbir li kien ġie deskritt bħala wieħed mill-aqwa manifestazzjonijiet Marjani li qatt saru f'pajjiżna fis-Seklu Għoxrin, u li fih il-poplu Malti wera tabilħaqq kemm hu devot tal-Verġni Mqaddsa.

Dan il-pellegrinaġġ għadda mit-Triq Merkanti sax-Xatt tal-Belt, minn fejn l-istatwa tal-Bambina ttellgħet fuq barkun imżejjen (misluf mid-*Drydocks*) u qasmet il-kanal għax-Xatt tal-Isla sa ħdejn il-Maċina fost il-briju u ferħ kbir mill-eluf kbar ta' nies li nġemgħu matul ix-xtut fuq iż-żewġ naħat ta' Dockyard Creek, fejn wara ttellgħet purċissjonalment sas-Santwarju tagħha mill-poplu miġbur fost il-kant ħlejju tal-Ave u innijiet Marjani oħra.

Statwa oħra għażiża għas-Sengleani u devota ħafna fost il-poplu Malti u Għawdxi hi l-istatwa mirakuluża ta' Ġesù Redentur – statwa Nazzjonali li tiġbed lejha eluf kbar ta' Maltin u Għawdxin, li ta' kull sena jieħdu sehem f'pelligrinaġġ penitenzjarju fiż-żmien ir-Randan kif ukoll f'pelligrinaġġ ieħor li wkoll isir ta' kull sena f'Ġunju magħruf bħala tal-Wegħda. Barra minn hekk, mijiet oħra ta' devoti jżuruh ta' kull ġimgħa fl-Oratorju tal-Kurċifiss, fejn din l-istatwa mirakoluża hi miżmuma b'għożża kbira matul is-sena.

Din l-istatwa li matul dawn l-aħħar mitejn sena ħarġet kemm-il darba mill-Isla f'pellegrinaġġi ta' talb u ta' penitenza, bl-aktar riċenti jkunu dawk fit-Tarzna fl-1998 u fil-Qala (Għawdex) fl-1999.

Qabel inkompli ngħaddilkom nitfa ta' tagħrif dwar dan is-Santwarju Marjan, nixtieq li nżid ftit tagħrif dwar ir-restawr ta' dawn iż-żewġ statwi nazzjonali. **Dwar l-istatwa tal-Bambina – kif tafu, din is-sena l-poplu Senglean qiegħed ifakkar** il-400 sena mill-wasla tagħha fl-Isla fl-1618, u li skont l-istoriċi tagħna, minbarra hi l-ewwel statwa li ħarġet purċissjonalment f'Malta, hi wkoll l-ewwel statwa li ġiet ikkurunata f'pajjiżna.

Dwar l-istatwa mirakoluża ta' Ġesù Rendentur – din hi statwa antika ħafna, ħadd ma jaf min ħadimha, madwar mitt sena ilu sar xi restawr fuqha minn Karlu Darmanin li żamm ir-ras u l-korporatura oriġinali tagħha. Peress li fil-bidu tas-Seklu Tmintax kienet diġà teżisti devozzjoni kbira lejn din l-istatwa, din ix-xbieha kienet tkun esposta fil-knisja għal qima tul is-sena kollha.

Kif aċċennajt aktar qabel, f'dawn l-aħħar xhur, fuq dawn iż-żewġ statwi sar studju xjentifiku u restawr kbir. Rigward l-istatwa tal-Bambina, sar xogħol ta' konservazzjoni u restawr fuq l-anġli. Minn *Ct Scan* li sar qabel ma beda r-restawr instab li l-injam taz-zokk li minnu saret l-istatwa (skultur mhux magħruf) kien għadu fi stat tajjeb u meħlus minn kull tip ta' susa – ir-restawr fuq l-istatwa fuq il-Bambina sar mir-restawriċi Valentina Lupo mill-kumpanija Atelier Del Restauro.

Rigward ir-restawr fuq l-istatwa tar-Redentur sar ukoll minn Valentina Lupo u Maria Grazia Zenzani – dan ħalla mpatt fuqhom mhux biss professjonalment iżda anke spiritwalment. **Dan ir-restawr ħa madwar disa' xhur, kien proċess twil u ta' paċenzja kbira, fejn** mhux biss tnaddfet iż-żebgħa li saret f'restawraturi li saret qabel, iżda wkoll ġie konsolidat il-materjal minħabba xi ħsarat li saru maż-żmien bħal xpakkaturi fl-istatwa u ħsarat oħra. Ovvjament biex sar dan ir-restawr kienu jeħtieġu fondi kbar – sar ġbir mill-familji Sengleani u minn għexieren kbar ta' devoti ta' Ġesù Rendentur u l-Bambina. Issa li ntemm ir-restawr li twettaq kollu bl-inizjattiva personali tal-Arċipriet Robin Camilleri – jonqos biss xogħol fuq in-niċċa, biex l-istatwa tinħareġ minnha b'mod mekkanizzat mingħajr ma ssirilha ħsara. Dan l-aħħar sar magħruf li l-ispejjeż fuq in-niċċa se jinħarġu mill-Gvern.

Tkellimna l-aktar fuq ir-restawr tal-istatwi ta' Marija Bambina u Ġesù Redentur, u issa nżidu xi ħaġa ħafifa fuq il-knisja – barra l-arkitettura tal-knisja nnfisha u s-sbuħija tal-Oratorju tal-Kurċifiss, wieħed jista' jammira wkoll bosta xogħlijiet ta' arti kbira kemm f'dawk li huma kwadri ta' pittura u skultura, kif ukoll xogħlijiet oħra artistiċi fid-deheb u l-fidda li hi mogħnija bihom din il-knisja monumentali. Fejn jidħlu xogħlijiet ta' pittura, insibu bosta kwadri mpittrin minn diversi artisti kbar Maltin u barranin fosthom: Masu Madiona; Franġisku Zahra; Toni Zammit; Ġużeppi Bonnici; Nazju Cortis; Corrado Giaquinto, Ġużeppi Cali u l-Professur E. V. Cremona. Fost ix-xogħlijiet ta' skultura nsibu dawk ta' Anton Chircop – It-Trinita Mqaddsa (1839), Marjanu Gerada – l-Kunċizzjoni (1804), Xandru Farrugia – Il-Madonna tal-Katina (1844); Karlu Darmanin – il-Kolonna u l-Veronika (1885); il-Madonna u l-Madalena tal-Vara l-Kbira (1887) – il-Kurċifiss aktarx hu xogħol ta' Saverio Laferla, Karmenu Mallia – Id-Duluri (1921).

Maġenb il-knisja nsibu Oratorju mdaqqas magħruf bħala l-Kandlora li kien inbena f'nofs is-Seklu Tmintax, iżda qablu kien hemm ieħor li kien inbena fuq is-sit ta' ċimiterju tal-pesta. Ovvjament fuq il-parroċċa tal-Isla, bħall-knejjes parrokkjali ta' Bormla u l-Birgu hemm ħafna u ħafna x'wieħed jgħid, għax it-tliet knejjes huma tempji antiki bi storja kbira u mżejna bi patrimonju kbir, li ħafna minnu sar b'dedikazzjoni kbira, imsawwar mill-imħabba kbira li missirijietna minn dejjem kellhom lejn it-titular tat-tempju tagħhom.

tkompli f'ħarġa oħra